

Ortak Avrupa Dil Referansı Bağlamında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Yağmur Ders Kitaplarının Kelime Sıklığı Açısından İncelenmesi

Mustafa Çiriş

International Burch University, Bosnia and Herzegovina

Mustafa Arslan

International Black Sea University, Georgia

Özet: İnsanın en önemli hazinelerinden biri olan dilin öğrenilmesi oldukça zor ve emek isteyen bir süreçtir. Küreselleşmeyle birlikte ülkeler arası etkileşimin artmasıyla birlikte dil öğrenme faaliyetleri de hız kazanmıştır. Türkçenin yabancı dil olarak öğrenilmesinde özellikle yöntem çalışmalarına yönelik birçok araştırma yapılmaktadır ve bu araştırmalardan biri de kelime sıklığı araştırmasıdır. Kelime sıklığı çalışmaları, bir dilde sıkça kullanılan kelimeleri tespit eden araştırmalardır. Ortak Avrupa Dil Referansı Bağlamında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Yağmur Ders Kitaplarının Kelime Sıklığı Açısından İncelenmesi başlıklı çalışmada yabancılara Türkçe öğretimi konusu ele alınmış, yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi hakkında doküman incelemesi çalışması yapılmıştır. Çalışmada A1 ve A2 seviyelerini kapsayacak biçimde 2017 senesinde Nev Lisan Yayınları'ndan çıkan Yağmur Türkçe Öğretim Seti'nin birinci ve ikinci ders kitabı referans alınarak kelime sıklığı çalışması uygulanmıştır. Bu çalışmada Ceval Kaya tarafından Türkçe için geliştirilmiş bir sıklık programı olan Cibakaya programı 2.3 sürümü kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular neticesinde kitapta ad, eylem, önad, eylemsi, bağlaç, belirteç, adil, ilgeç, ünlem / kalıp söz olmak üzere toplam dokuz kategoride sıralanmış ve kelimelerin sıklık dereceleri gösterilmiştir. Bu bağlamda özellikle A1 seviyesinde yakın çevreden somut nesnelerin adlarının öğretiminin önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Nesnelerin adlarının öğretiminden sonra diğer kelime türlerinin öğretimine başlandığı anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kelime Sıklığı, Ortak Avrupa Dil Referansı, Yabancı Dil, Türkçe Öğretimi.

Giriş

İnsanoğlunun yaşamına ilişkin merak edilen en önemli sorulardan biri de bir anlaşma vasıtası olarak dili ne zaman bulduğu, ne zamandan beri dile kurallar kazandırmaya çalıştığı, anlaşma biçimleri içerisinde dilin mevcut yapısının ne şekilde oluşturulduğudur. Dilbilimciler bu konu üzerine ne kadar araştırma yapsalar da insanoğlunun yazıyı icat etmesinden önceki dönemlerde ne şekilde anlaştıklarına veya dili ne şekilde kullandıklarına ilişkin somut bir bilgi yoktur. Dil insanoğlunun yaşamında yer edindiği günden bugüne önemini her geçen gün korumuş ve sürdürmüştür. Dilin önemi daima bir ihtiyaç olmasından ve bu ihtiyaca yanıt veren tek kaynak olmasından da ileri gelmektedir (Schmidt, 2000: 1). Bu bağlamda dillerin ve dillerin temelini oluşturan

kelimelerin nasıl oluştuğu tam olarak açıklanabilmiş değildir.

Dil, insanlar arasındaki iletişimi sağlayan, bu iletişimin sağlıklı ve düzenli gerçekleşmesinde aracı rol üstlenen, aynı zamanda kültür vasıtasıyla toplumun da tanınmasını sağlayıcı bir kavramdır. İnsan düşünme ve hissetme kabiliyetlerinin sonucunda karşı tarafla anlaşırken dili kullanır. Dilde yer alan kelime, işaret, ses ve sembol gibi anahtar kavramlar aracılığıyla ifade ediliş biçimi bir tarza bürünür. Dil bu tarzın en genel yapılmış halini ifade etmektedir. Bu nedenle insanoğlunun dünyadaki birçok insanla anlaşabilmesi, ilgili dilde kendini ifade edebilmesi hedef dilin söz varlığını iyi kullanabilmesine bağlıdır (Aksan, 1998:1).

Yabancı dil kişinin ana dilinden farklı olan ikinci bir dildir. İnsanoğlu içinde doğduğu toplumun dilini kazandığında bu dil anadili olur. Kişi zaman ve mekân açısından süreklilik kazandığı anadiline hâkimdir. Yabancı dil ise ana dilden farklı kuralların olduğu, bu kurallarla işlevsellik kazanan, bu nedenle de kişiye uzak bir anlaşma biçimini ifade eden dildir. Yabancı dil öğrenmek farklı bir anlaşma biçimini, kurallarını, sözcük ve cümle yapısını bu dilin konuşulduğu toplumu, bu toplumun kültürünü de öğrenme ile eşdeğerdir (Schmidtt, 2000: 3).

Kelime anlamı ve görevi bulunan, aynı zamanda çekim ekleriyle işlenmeye hazır olan dil birimleridir. İnsan sosyal bir varlık olduğu için duygu, düşünce ve isteklerini dil ile anlatır. İnsanın bunu yaparken kullandığı dil, aynı zamanda anlama ve anlatma becerisi olan bir yapılanma olduğu için çeşitli birimlerden oluşmaktadır. Dili meydana getiren birimlerden biri de kelimelerdir. Kelimeler bir dilin söz varlığını ortaya koymaktadırlar. Bir dilde var olan kelimelerin nicelik ve niteliği, sayısı ve anlatmak istediği her şey dilin hazinesidir (Armut,2019: 729).

Yabancı dil eğitiminde kelime öğretiminin temel önemi hedef dilde yeterli düzeyde iletişim kurabilmek adına dilin en küçük yapı taşı olan kelimelerin kavranması gerekliliğidir. Dil öğrenmenin temelinde bireyler arası iletişime geçme güdüsü bulunmaktadır. Kelime öğrenimi arttıkça kişi yavaş yavaş dile hâkim olmaya başlar. Kelime öğrenimi cümle kurmayı, beraberinde de kişinin dilde kendini sağlıklı ifade etmesini sağlayıcı olduğu için önemlidir (Yüce, 2005: 85).

Yabancı dil öğretiminde temel amaç kişinin hedef dili okuma, yazma, konuşma ve dinleme noktasında

öğrenmesini sağlamak, diğer bir deyişle her türlü kendini hedef dilde ifade edebilecek dil becerilerine hâkim olmasını gerçekleştirmektir. Yabancı bir dil öğrenilirken o dile hâkim olabilmenin temel koşulu öncelikle dile ait temel unsurlar olan kelimeleri doğru şekilde öğrenmekten geçmektedir. Kelime hazinesinin zenginleştirilmesi, doğrudan ve dolaylı olarak dil becerilerinin geliştirilmesi de demektir. Dil becerilerinin geliştirilmesi hedef dilde yer alan kelimelerin öğrenilmesiyle başlayan, dilde doğru okuma, yazma, anlama ve konuşmanın sağlanmasıyla son bulan bir süreçtir (Memiş, 2018: 1280).

Kelime bireyin öğrenme yaşantısı sürecinde belleğinde yer alan depolama birikimi, bir dile ait öğrendiği verilerin en temel göstergesidir. Kelime hazinesi dile ait bilgilerin zenginleşmesidir. Kelime hazinesi sadece kelime bilgisi değil, aynı zamanda ilgili dilde yer alan kelimelerin temel hali, yabancı kökenli halleri, sanat ve ilim alanında kullanıldığı halleriyle edinilmesi, kelimenin kültürü de yansıtabilecek şekli ile hafızaya alınmasıdır (Özbay ve Melanlıoğlu, 2008: 33).

Yabancılar Türkçe öğretiminde sıklık çalışmalarından faydalanılarak dilde sıklıkla kullanılan kelimeler üzerinden dilin kolay kavranması ve öğretilmesi sağlanır. Dilde sık kullanılan kelimeler, dili bilen ve konuşan kişilerin sıklıkla kendilerini ifade ederken ve iletişim kurarken başvurdukları kelimelerdir. Bu kelimeler öğrenildikçe dile olan aşinalık da gittikçe artar. Böylece dili öğrenmeye olan istek de artacaktır. Nitekim sıklıkla kullanılan kelimeler aynı zamanda dilin kolaydan zora öğrenimini sağlayacak, dili kavrama sürecine olumlu şekilde katkıda bulunacaktır (Sevim ve İşcan, 2012: 1865).

Kelime sıklığı çalışmalarının temel başvurusu kelimelerdir. Bir dilde yer alan kelimelerin kullanım sıklığına göre belirlenmesine dayanan bu çalışmalar aynı zamanda dilin düşünceye yansımalarını da ifade eden, dilde en çok üzerine düşünülen konuları, bunları ifade etme biçimini ele alan çalışmalardır. Bir dilde yer alan metinlerin anlaşılması, kelimelerin anlaşılmasına bağlıdır. Kelimelerin anlaşılması adına yapılan dil bilimsel inceleme türünden biri de sıklık çalışmalarıdır. Kelime sıklık çalışmaları bir nevi dilin fizibilitesini tutan çalışmalardır (Aslangilay, 2019: 44).

Küreselleşmeyle birlikte yabancı dil öğretimi hız kazanmıştır. Özellikle Avrupa Birliği ülkeleri arasında dil ve kültürün öğretilmesine yönelik çalışmalar artmış, 1971 senesinde Avrupa Konseyi Kültürel İşbirliği Komisyonu bu amaçla çalışmalara başlamıştır. Bu çalışmalar birbiri ile ortak çerçevede bulunan ülkelerin dil, kültür, yaşam biçimi ve hatta düşünce yapısı olarak birbirlerini anlamalarını sağlamak, insanların ortak kültür içerisinde yaşamalarını kolaylaştırmak olmuştur. Bu çalışmaların sonucunda 2001 yılında Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (CEFR) yayımlanmıştır. Orijinali Common European Framework of Reference for Languages şeklinde olan ve genellikle CEFR şeklinde kısaltılan bu metin Türkçeye de farklı şekillerde çevrilmiştir. Örneğin; Ortak Dil Çerçevesi, Avrupa Ortak Dil Çerçevesi, Ortak Öneriler çerçevesi en bilinen çeviriler arasındadır (Akyol, 2013: 18). Avrupa Ortak Dil Çerçevesi A1 ve A2 seviyesi temel dil becerileri kapsamında yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarında öğretilmesi gereken kelimelerin saptanması açısından bu tür çalışmalar önem arz etmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma kapsamında çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Bir durumu var olduğu şekliyle taramayı ifade eden betimsel tarama modeli, araştırmaya konu olan her türlü şeyi içinde bulunduğu koşullar içerisinde değerlendiren, bilinmek istenen şeyin gözlemlenmesi ve belirlenmesiyle ilgilenen bir modeldir (King ve He, 2005). Araştırmada veriler nitel araştırma veri toplama tekniklerinden doküman incelemesi yöntemi ile toplanmıştır. Bu inceleme yönteminde araştırmada kullanılan dokümanlar detaylı şekilde incelenir, dokümanlar üzerinden bilgilerin toplanması sağlanır, bulgular yorumlanarak çalışma sonuçlandırılır. Yaşam boyu oluşan

kaynakların incelenmesiyle gerçekleştirilir (Scott ve Morrison, 2005).

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini yabancı dil olarak Türkçe öğretim kitapları oluşturmaktadır. Bu çalışmada örneklem olarak seçilen ders kitabına Nev Lisan Yayınları'na ait yayınevi üzerinden ulaşılmıştır. Söz konusu doküman ilk ve ortaokul seviyesi Türkçe ders kitapları arasından rastgele seçilmiştir. Öğretim seti, yabancı dil olarak Türkçe öğrenimine başlayan 12-18 yaş arasında ilk ve ortaöğretimde eğitim gören öğrencilere yöneliktir. Bu bağlamda örneklem olarak Yağmur Türkçe Öğretim setine ait A1 ve A2 seviyelerini kapsayan birinci ve ikinci ders kitabı referans alınmıştır.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Yağmur Türkçe Öğretim Seti'nin birinci ve ikinci ders kitabı satın alınmıştır. 2017 tarihli bu ders kitabı daha sonra PDF formatına getirilerek içerisindeki bütün resimler çıkarılmış ve Word dosyası olarak kaydedilmiştir. Her bir sözcüğün kitaplardaki kullanımına bakılmış, sözcük öbeklerinin kullanılış biçimi kesinleştirilmiştir. Sonraki adımda bütün sözcükler kendi öbekleri içerisinde kullanılış sırasına göre dizilmiştir. Bu şekilde her bir öbekte en sık hangi sözcüklerin kullanıldığı belirlenmiştir. Bütün bunların yanında her bir sözcük türü öbeğinin içinde kaç farklı sözcük kullanıldığı ve sözcük çeşitliliği saptanmıştır. Verilerin analiz edilmesi sürecinde içerik çözümlemesi yapılarak betimsel analiz sonuçları ortaya konulmuştur.

Verilerin toplanıp düzenlenmesi ve analiz edilmesi sürecine girmeden evvel Cibakaya programı kullanılacağı için programa uygun şekilde kelimelerin düzenlenmesi sağlanmış, sözcükler programa yerleştirilmiştir. Cibakaya programı Ceval Kaya tarafından Türkçe için geliştirilmiş bir sıklık programıdır. Dil çalışmaları için kullanılan bu programdan alınan çıktılarının sonucunda özellikle dizin bölümünde hangi sözcüğün hangi kategoride daha fazla kullanıldığına yönelik sonuçlar sıralanmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 1

Kitapta Yer Alan Sözcük Türlerinin Toplam Sayılarına Göre Sınıflandırılmış Hali

Sözcük Türü	N	%
Ad	13 091	49,43
Eylem	4 433	14,19
Önad	3 912	13,90
Eylemsi	2 011	12,63
Bağlaç	1 782	3,12
Belirteç	1 622	3,10
Adıl	1 209	2,01
İlgeç	455	0,96
Ünlem / Kalıp Söz	311	0,66
Toplam	28 826	100

Yukarıdaki tabloda kitapta yer alan sözcük türlerinin toplam sayılarına göre sınıflandırması yer almıştır. Buna göre kitapta ad, eylem, önad, eylemsi, bağlaç, belirteç, adıl, ilgeç, ünlem / kalıp söz olmak üzere toplam dokuz kategoride kelime türü bulunmaktadır. Bu kelime türü arasında en fazla yer edinen %49,43 oran ile ad türü kelimelerdir. Adlar yani isimler kitapta oldukça fazladır. İkinci sırada %14,19 ile eylemler, üçüncü sırada ise %13,90 ile önad yani sıfatlar yer almaktadır. Avrupa Ortak Dil Referans Metni'nde bakıldığında A1 ve A1 seviyesinde temel dil beceriyle ilgili olarak bireyin yakın çevresini kapsayan somut nesne adlarına yer verilmektedir. Özellikle A1 seviyesi daha çok nesnelere adlarının öğretimini içermektedir ve nesne adlarının sayısı bu bakımdan fazladır. Nesnelere adlarını öğrenen bireyin onların yer değiştirmesi sonucu oluşan eylemleri kavramaları daha kolay olacaktır. Bu bağlamda zamanlar konusuna geçmek için belli seviyede bir nesne adının öğrenilmesi gerekmektedir. Zamanlarla birlikte fiillere geçiş yapılırsa da A1 ve A2 seviyesinde kullanılan fiiller belli bir oranda kalmaktadır. Diğer kelime türleri için sıfatlar hariç A1 ve A2 seviyesi

henüz erken olduğundan çalışmada oranları da düşük çıkmıştır.

Armut (2018), “Bir Sözcük Sıklığı Çalışması ve Türkiye’deki Mülteci Öğrenciler” başlıklı araştırmasında 6. sınıf ders kitabı üzerine yapılan sıklık çalışmasında benzer sonuçlara ulaşmıştır. Ad (%43,43), eylem (%14,43), önad (%13,90), eylemsi (%10,46), bağlaç (%5,95), belirteç (5,64), adıl (%4,22), ilgeç/söylem belirleyicisi (%1,55), ünlem/kalıp söz (%0,39) şeklinde sözcükler türlerine göre sıralanmıştır.

Tablo 2

Sözcük Türlerinin Kendi İçinde Çeşitlenme Durumu

Sözcük Türü	N	%
Ad	4217	43,50
Eylem	1900	24,09
Önad	819	12,44
Eylemsi	810	12,10
Bağlaç	101	6,11
Belirteç	44	0,59
Adıl	40	0,58
İlgeç	21	0,30
Ünlem / Kalıp Söz	20	0,21
Toplam	7881	100

Tablo 2’de sözcük türlerinin kendi içerisinde çeşitlenme durumu göz önüne alındığında en fazla ad türünde sözcük kendi içerisinde çeşitlenmektedir. İkinci sırada eylem ve üçüncü sırada ise sıfatlar yer almaktadır. Tablo 1’de veriler analiz edilirken kitaplarda tekrarlanmış olan aynı kelimeleri program orana dahil etmiştir. Örneğin okul kelimesi 5 defa geçtiyse 5 farklı kelime olarak oranlanmıştır. Tablo 2’de ise her kelime bir defa alınmış ve oranlanmaya dahil edilmiştir. Bu bağlamda yine %43.50 oranında adların yüksek çıkması beklenen bir sonuçtur. Sırasıyla fiillerin ve sıfatların bu sıralamayı takip

etmesi konu içeriğiyle ve Avrupa Ortak Dil Referans Metni’nde belirtilen konularla paralellik arz etmektedir. Avrupa Ortak Dil Referans A1 Dinleme seviyesi için “Eğer karşımdaki kişiler yavaş yavaş ve anlaşılır biçimde konuşuyorsa, kendimle, ailemle ve somut ve yakın çevrem konusundaki kolay sözcükleri ve çok bilinen deyişleri anlayabilirim” (CEFR, 2018: 102) açıklamasıyla elde edilen sonuçlar örtüşmektedir.

Tablo 3

Kitapta En Çok Tekrarlanan Eylemler

Sözcük	N
Ol-	281
Et-	162
De-	144
Gel-	100
Al-	100
Git-	100
Başla-	96
Bil-	93
Ver-	91
Aç-	84
Çık-	62
Yap-	55
İste-	41
Bak-	38
Bul-	22
Sev-	11
Öğren-	11
(Diğer)	10

A1 ve A2 Kitaplarında yer alan en çok tekrarlanan eylemlere bakıldığında en fazla “olmak” eyleminin tekrarlanma sıklığı olduğu görülmüştür. “Türkçede en çok kullanılan 1000 kelime” başlıklı çalışmada (çekimleriyle birlikte) olmak eylemi 10 kez geçmektedir (turkceogretimi, 2021). Bireyin günlük yaşamda sokakta kullandığı konuşmalara paralel olarak fiillerin sıralandığını görmek mümkündür. Bu bağlamda “Türkçede En Çok Kullanılan 200 Fiil” adlı araştırmada sıralama şu şekilde gerçekleşmiştir:

açılmak, açmak, ağlamak, akmak,
almak, anlamak, anlatmak, aramak,
artmak, aşmak, atılmak, atmak,

ayırarak, ayrılmak, azalmak, bağırarak, bağlamak, bakmak, basmak, başlamak, beklemek, belirlemek, belirlenmek, belirtmek, benzemek, bırakmak, bilinmek, bilmek, binmek, bitirmek, bitmek, bozulmak, bulmak, bulunmak, büyümek, çalışmak, çalmak, çekilmek, çekmek, çevirmek, çıkarılmak, çıkarmak, çıkmak çizmek, dayanmak, değerlendirmek, değişmek, değiştirmek, demek, devam etmek, dikkat etmek, dilemek, dinlemek, doğmak, dolaşmak, doldurmak, dönmek, dönüşmek, durmak, duymak, düşmek, düşünmek, düzenlemek, eklemek, etkilemek, etmek, evlenmek, fark etmek, geçirmek, geçmek, gelişmek, geliştirmek gelmek, gerçekleşmek, gerekmek, getirmek, girmek, gitmek, giymek, göndermek, görmek, görünmek, görüşmek, göstermek, götürmek, gülmek, hareket etmek, hatırlamak, hazırlamak, hazırlanmak, hissetmek, içmek, ifade etmek, ilerlemek, ilgilenmek, inanmak, incelemek, inmek, istemek, istenmek, izlemek, kabul etmek, kaçmak, kaldırmak, kalkmak, kalmak, kapanmak, kapatmak, karışmak, karıştırmak, karşılamak, karşılaşmak, katılmak, kaybetmek, kazanmak, kesilmek, kesmek, kılmak, konuşmak, korkmak, korumak, koşmak, koymak, kullanılmak, kullanmak, kurmak, kurtarmak, kurtulmak, kurulmak, okumak, olmak, oluşmak, oturmak, oynamak, ödemek, öğrenmek, öldürmek, ölmek, paylaşmak, sağlamak, sağlanmak, sahip olmak, sanmak, satın almak, satmak, saymak, seçmek, sevmek, seyretmek, sokmak, sormak, söylemek, söylenmek, söz etmek, sunmak, sunulmak, sürdürmek, sürmek, tanımak, taşımak, tercih etmek, toplamak, toplanmak, tutmak, tutulmak, uğraşmak, ulaşmak, unutmak, uygulamak, uygulanmak, uymak, uyumak, uzanmak, uzatmak, üretmek, varmak, verilme, vermek, vurmak, yakalamak, yaklaşmak, yakmak, yanmak, yapılmak, yapmak, yaptırmak, yararlanmak, yaratmak, yardımcı olmak, yaşamak, yatmak, yayılmak, yayımlanmak, yazılmak, yasmak, yemek, yetmek, yükselmek, yürümek (turkceogretimi, 2021).

Tablo 3’te geçen fiillerin bu sıralama içinde yer aldığı görülmektedir. Avrupa Ortak Dil Referansında belirtilen A1, A2 seviyesi temel dil becerilerine yönelik yeterliliklere bakıldığında saptanan fiillerin belirtilen nitelikleri taşıdığı görülmektedir. “Somut ihtiyaçların karşılanmasını amaçlayan, bilinen günlük ifadeleri ve oldukça basit cümleleri anlayıp kullanabilir. Kendini tanıtabilir, başkalarını tanıstrabilir. İlgi alanıyla ilgili cümleleri ve sıkça kullanılan anlatımları (örneğin kişi ve aileyle ilgili bilgileri, alışveriş, iş, yakın çevre) anlayabilir” (CEFR, 2018: 75).

Tablo 4

Kitapta En Çok Tekrarlanan Eylemsiler

Sözcük	N
Olduk	101
Olan	78
Olmak	48
Olma	45
Yapma	44
Etme	42
Demek	40
Eden	11
Dönen	10
(Diğer)	10

Kitaplarda en fazla kullanılan eylemsilere bakıldığında ilk sırada “olduk”, ikinci sırada “olan”, üçüncü sırada “olmak” eylemsilerinin en fazla kullanıldığı görülmektedir. Bu eylemsiler yine en fazla kullanılan “olmak” fiilinden türedikleri için en fazla kullanılanların da benzer olduğu görülmektedir. A1 ve A2 seviyeleri için eylemsiler konu olarak biraz daha erken temalardır. Bu yüzden kitapta geçen eylemsilerin tekrar oranına da bakıldığında eylemsilerin bu A1 ve A2 seviyende bu kadar sık kullanılmış olmaları eleştiriye açıktır.

Tablo 5*Kitapta En Çok Tekrarlanan Önadlar*

Sözcük	N
Bir	691
Bu	511
O	314
Her	209
İlk	101
Büyük	99
İki	95
Son	82
Üç	76
Tek	40
Tüm	40
Şu	40
Hiçbiri	32
(Diğer)	10

Kitapta en fazla tekrarlanan sıfatlara bakıldığında ilk sırada “bir” sıfatı yer almaktadır. “Bir şey, bir gün, bir kalem” gibi genelde gündelik hayatta da sıkça kullanılan bir kelimesi kitapta öğrenilmesi gereken en önemli önad olarak vurgulanmıştır. “Bu, şu ve o” işaret zamirleri A1 seviyesinin temel konularından biridir. Sayı gurubundan oluşan önadlar A1 seviyesinde sayıların öğretilmesiyle birlikte sık kullanılmaktadır. “Tüm, son, ilk” önadları Türkçede çok sık kullanılan zamirlerdir. “Büyük” önadı doğal olarak yine A1 seviyesinden itibaren öğretilen ve en sık kullanılan sıfatlardan biridir.

Tablo 6*Kitapta En Çok Tekrarlanan Belirteçler*

Sözcük	N
Çok	166
Hep	129
Sonra	90
Diye	86
Hiç	75
En	66
Pek	50
(Diğer)	25

Belirteç diğer bir adıyla zarflar özellikle fiillerden önce gelerek onların anlamlarını kuvvetlendirmektedirler. A1 ve A2 kitaplarında en sık

kullanılan belirteçlerde ilk sırada “çok”, ardından “hep” ve “sonra” gelmektedir. Bilgiç (2016), Batı Avrupa’da İki Dilli Türk Çocuklarının Yazılı Türkçe Kelime Sıklıkları: Fransa Örneği başlıklı tez çalışmasında belirteçlerle ilgili olarak 0-100 Arası Tekrar Edilen Kelimeler, “hep” 54 kez; 700-800 Arası Tekrar Edilen Kelimeler, “çok” sözcüğü 780 kez; 1000 ve Üzeri Tekrar Edilen Kelimeler, “sonra” 1544 kez; 100-200 Arası Tekrar Edilen Kelimeler, “hiç” 102 kez olarak belirlemiştir. Bu bağlamda sık kullanılan belirteçlerin benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür.

Tablo 7*Kitapta En Çok Tekrarlanan İlgeçler*

Sözcük	N
İçin	190
Gibi	121
(Diğer)	80

Edatlar grubunda en fazla kullanılan iki edat dikkat çekmektedir. Bunlardan biri “için, diğer ise gibi” edatıdır. Özellikle amaç bildirmesi yönüyle için sıklıkla gündelik yaşamda sık kullanıldığı için kitapta da en fazla yer alan edatlardır. Bununla birlikte A1 ve A2 seviyeleri için “kadar, ile, yalnız, göre” edatlarını da sıkça öğretilen ilgeçler arasında saymak mümkündür.

Tablo 8*Kitapta En Çok Tekrarlanan Bağlaçlar*

Sözcük	N
ve	716
ile	499
de	201
ama	102
fakat	88
(Diğer)	20

Kitapta en fazla kullanılan bağlaçlar “ve”, “ile” ve “de” bağlacıdır. Bu bağlaçların yanı sıra diğer grubunda yer alan eğer, hatta, çünkü gibi bağlaçlar ise ortalama kullanıma sahiptir. Kum ve Gönül (2020), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Temel Seviyede Bağlaçlara Yer Verilmesi” A1 ve A2 seviyesi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitapları üzerine yaptıkları çalışmada kullanım sıklığı en yüksek olan bağlaçları şu şekilde sıralamışlardır: ama, çünkü, ile, ve, de/da. Bu sonuçlar araştırma bulguları ile paralellik arz etmektedir.

Tablo 9

Kitapta En Çok Tekrarlanan Ünlemler ve Kalıp Sözcükler

Sözcük	N
Merhaba	29
Hadi	18
(Diğer)	10

Ünlem veya kalıp sözcükler gündelik yaşamda özellikle konuşmalarda sıklıkla geçmektedir. A1 ve A2 seviye Türkçe öğretim ders kitaplarında ise konuşmalar temel seviyede olduğu için kelimelerin ünlem ve kalıp söz türünden kullanımı ise daha az düzeydedir. Bu çalışma için referans alınan Yağmur Ders Kitapları’nda da her iki kitapta en fazla kullanılan ünlem ve kalıp sözcükler “merhaba ve hadi” olmuştur. A1 ve A1 seviyeleri için ünlem ifadeleri kavranılması zor konulardır. Bu nedenle bulgulara bakıldığında ünlem sıklığının az olduğu görülmektedir.

Tablo 10

Kitapta En Çok Tekrarlanan Adıllar

Sözcük	N
Ben	288
O	160
Sen	151
Herkes	120
Biz	100
Siz	82
Onlar	60
Biri	55
(Diğer)	20

Ders kitabında en fazla kullanılan adıl türünde kelimelerde ise sıralama “ben, sen ve o” ve çoğulları “biz, siz, onlar” şeklinde saptanmıştır. A1 ve A2 seviyeleri için şahıs zamirleri temel konulardandır. Durum eklerinin öğretimi şahıs ekleri üzerinden yapılmaktadır. Göz (2003)’e ait “Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü” nde ilk 100 kelime ve sıklığına bakıldığında şahıs zamirlerini görmek mümkündür. Avrupa Ortak Dil Referansı A1 ve A2 seviyesi temel dil becerilerinde edindirilmesi gereken kazanımlara bakıldığında şahıs zamirlerinin söz konusu seviyelerde sıkça kullanılması çok doğaldır.

Sonuç ve Öneriler

Çalışmada elde edilen bulgular neticesinde kitapta ad, eylem, önad, eylemsi, bağlaç, belirteç, adıl, ilgeç, ünlem / kalıp söz olmak üzere toplam dokuz kategoride kelime türü bulunduğu görülmüştür. Bu kelimelerin kullanım sıklıklarına bakıldığında en fazla ad türünde kelimelerin kullanıldığı, adların öğretimi ile diğer kelime türlerinin öğretimine geçildiği görülmektedir. Dildeki asıl kökler adlar olduğu için nesnelere adlarının öğretimi ile kelime öğretimine başlanması dilin doğal bir sürecidir.

Fiil türünde en fazla kullanılan kelimeler “olmak, etmek ve demek” eylemleri şeklinde, fiilimsi türünde

en fazla kullanılan kelimeler “olduk, olan, olmak” şeklinde, önad türünde en fazla kullanılan kelimeler “bir, bu, o” şeklinde, belirteç türünde en fazla kullanılan kelimeler “çok, hep, sonra” şeklinde, edat türünde en fazla kullanılan kelimeler “için ve gibi” şeklinde, bağlaç türünde en fazla kullanılan kelimeler “ve, ile, de” şeklinde, ünlem ve kalıp söz türünde en fazla kullanılan kelimeler “merhaba ve hadi” şeklinde, en çok tekrarlanan adılar ise “ben, o ve sen” şeklinde belirlenmiştir.

Yağmur ders kitaplarının iki cildine yönelik yapılan çalışma sonucunda görülmüştür ki kitapta yer alan sıklıkla kullanılan kelimelerin Avrupa Ortak Dil Referansı Çerçevesin’de belirtilen temel dil becerilerine uyumlu olduğu anlaşılmaktadır.

Kelime sıklığı üzerine yapılan çalışmalar dikkate alınarak konu içeriği ile uyumlu olacak şekilde kelimelerin ders kitaplarında yer alması sağlanmalıdır.

Öğrenci motivasyonunun sağlanması bakımından özellikle A1 ve A2 seviyelerinde öğretilecek kelimelerin günlük yaşamda sık kullanılan kelimelerden seçilmesine özen gösterilmelidir.

Kelimelerin sık tekrarlanması, pekiştirilmesi kelimelerin unutulmasını engeller. Bu bağlamda kelimelerin kullanım sıklığı konular arasında dağıtılırken bu durum göz önüne alınmalıdır.

Kaynakça

- Aksan, D. (1998). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara : TDK Yayınları.
- Akyol, H. (2013). *Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri*, Ankara : Pegem Akademi
- Armut, M. (2019). Bir Sözcük Sıklığı Çalışması ve Türkiye’deki Mülteci Öğrenciler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 34(3), ss.728-749
- Aslangilay, S. (2019). *Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi ve tamamlayıcı kitap. Ü. Şen (Ed.), Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi (41-63)*. Ankara : Pegem Akademi.
- Bilgiç, M. (2016). *Batı Avrupa’da İki Dilli Türk Çocuklarının Yazılı Türkçe Kelime Sıklıkları : Fransa Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Yabancılara Türkçe Öğretimi Bilim Dalı.
- Göz, İ. (2003) : *Yazılı Türkçenin kelime sıklığı sözlüğü*, Ankara : Türk Dil Kurumu
- Kum, Z., Aksak Gönül, A. (2020). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Temel Seviyede Bağlaçlara Yer Verilmesi, *International Journal of Language Academy*, 8(5), 333-334.

- Memiş, M. (2018). Kelime Hazinesi ve Yabancı Dilde Kelime Öğretimi Üzerine. *Turkish Studies Educational Sciences*. 13(19), ss.1273-1289
- Özbay, M., Melanlıoğlu, D. (2008). Türkçe Öğretiminde Kelime Hazinesinin Önemi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. V(I), ss. 30-45
- Sevim, O., İşcan, A. (2012). Türkçenin Eğitimi Ve Öğretimi Alanında Yapılan Yüksek Lisans Tezlerinde Geçen Anahtar Kelimelere Dönük Bir İçerik Analizi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(1), 1865
- Schmidtt, N. (2000). *Vocabulary in Language Teaching*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Scott, D., Morrison, M. (2005). *Key ideas in educational research*. London : Continuum International Publishing.
- Turkceogretimi (2021). *En Çok Kullanılan 1000 Türkçe Kelime*, <https://www.turkceogretimi.com/tavsiyeler/en-cok-kullanilan-1000-turkce-kelime> (Erişim Tarihi : 14.07.2021)
- Yüce, S. (2005). İletişim Ve Dil : Yöntemler, Avrupa Dil Portföyü Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 1(1), ss.81-88.

Sorumlu Yazar İletişim Bilgisi:

Yazar İsmi: Mustafa ÇİRİŞ

Bölüm: Türk Dili ve Edebiyatı

Bölüm: Beşeri Bilimler ve Eğitim Fakültesi

Üniversite, Ülke:: Uluslararası Burç Üniversitesi

Email: mustafa.ciris@stu.ibu.edu.ba

Lütfen Alıntı Yapınız: Çiriş, M., Arslan, Mustafa (2021). Ortak Avrupa Dil Referansı Bağlamında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Yağmur Ders Kitaplarının Kelime Sıklığı Açısından İncelenmesi. *Journal of Research in Turkic Languages*, 3 (2), 51-61. DOI: <https://doi.org/10.34099/jrtl.321>

Alındı: Mart 08, 2021 ▪ Kabul: Eylül 12, 2021